

Posamezni učinki uporabe Zakona o preprečevanju nasilja v družini kot enega izmed vidikov kriminalistično-strateškega nasprotovanja nasilju v družini v Republiki Srbiji

Dragana Kolarić¹, Saša Marković²

Avtorja v prispevku analizirata, koliko je uporaba novega Zakona o preprečevanju nasilja v družini v Srbiji prispevala k izboljšanju učinkovitosti pri delu državnih organov, tj. ali so nujni ukrepi pri nasprotovanju nasilju v družini zadovoljivi. Srbija do začetka tega stoletja ni imela strategije za nasprotovanje nasilju v družini. Ko je država odločila, da začne z določenimi ukrepi omejevati ta družbeno negativen pojav, je bila prva strateška smernica ta, da se z represivnimi kazenskopravnimi ukrepi nasilje zatre. Vendar pa represivni ukrepi niso dali pričakovanih rezultatov. S sprejetjem in uporabo Zakona o preprečevanju nasilja v družini je policija dobila novo jasno opredeljeno preventivno vlogo v boju zoper nasilje v družini. V prvih trenutkih, ko se izve, da obstaja nevarnost za nasilje v družini, ima središčno vlogo pristojni policijski uslužbenec, ki ima zakonsko obveznost, da naredi vse, da bi se zaščitila žrtev in preprečilo nasilje. Z uporabo statistične metode, analize vsebine, primerjalne in formalno-logične analize so v tem prispevku analizirani podatki Ministrstva za notranje zadeve Republike Srbije, javnega tožilstva, sodišč in podatki v statističnih evidencah Republiškega zavoda za statistiko, nanašajo pa se na nasilje v družini za obdobje 2013–2019. V prispevku zavzemajo pomembno mesto tudi aktualne teoretične razprave. Zaradi čim boljše reprezentativnosti raziskovanja sta avtorja pri delu uporabila uradno zakonsko razdelitev ozemlja Srbije na regije, tako da sta na ta način lahko primerjala trende gibanja kriminalitete v štirih regijah, ki so približno enake po številu prebivalcev, pri čemer je Beograjska regija v primerjavi z drugimi tremi regijami bistveno gosteje naseljena. Avtorja sta po opravljenem raziskovanju zaznala ključne probleme. Potrjena je postavljena hipoteza, uporaba novih zakonskih predpisov je pripomogla k povečanju učinkovitosti pri nasprotovanju nasilju v družini, vendar pa je prepoznano, da pristojni organi v različnih regijah neenako uporabljajo zakonske določbe, zaradi česar žrtve nasilja v družini pri uresničevanju pravice do zaščite nimajo enakih možnosti. S sklepi oziroma zaključki, do katerih sta prišla s sintezo teh rezultatov, sta kot ključna vzroka opisanih problemov potrjena: 1) selektivna uporaba zakona in 2) različna praksa ravnanja pristojnih organov pri nasprotovanju nasilju v družini.

Ključne besede: nasilje v družini, nujni ukrepi, kaznivo dejanje, žrtev, storilec

UDK: 343.9:364.632-027.553

1 Uvod

Na začetku 20. stoletja postaja nasprotovanje nasilju v družini ena najpomembnejših prednosti mednarodne skupnosti, s tem pa seveda tudi državnih organov Srbije. Temeljni kriminalistično-strateški usmeritvi sta preprečevanje in represija (Dvoršek, 2001). Ko se je država odločila za konkretno ukrepanje za omejitev tega družbeno negativnega

pojava, je bila prva strateška usmeritev ta, da se z represivnimi oziroma prisilnimi kazenskopravnimi ukrepi prepreči nasilje. Najprej je bilo z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Kazenskega zakona iz leta 2002 uvedeno novo kaznivo dejanje nasilje v družini (Zakon o izmenama i dopunama Krivičnog zakona Republike Srbije, 2002). Rezultati številnih raziskovanj v Srbiji, med katerimi bodo nekatera prikazana v tem prispevku, so pokazali, da te norme niso bile zadostne za učinkovito nasprotovanje nasilju v družini, saj je bil za nasilje v družini obsojen majhen odstotek osumljenih, majhen odstotek osumljenih pri tem pa več kot dve tretjini na pogojno obsodbo (Marković, 2018a). Izkazalo se je, da blaga sodna kazenska politika celo v tistih primerih, ko žrtev odloči, da med postopkom priča zoper obdolženega družinskega člana, jemlje drugim žrtvam pogum, da bi se odpravile po isti poti. V nekaterih primerih so zaradi nepravočasnega prepoznavanja

¹ Dr. Dragana Kolarić, sodnica Ustavnega sodišča Republike Srbije in redna profesorica na Kriminalistično-policijski univerzi, Srbija. E-pošta: draganakolaric.kpa@gmail.com

² Dr. Saša Marković, izredni profesor Kriminalistično-policijske univerze in pomočnik načelnika Uprave mejne policije Ministrstva za notranje zadeve Republike Srbije, Srbija. E-pošta: sasamarkovic975@gmail.com

nja težav posledice tragične – prihaja do družinskih umorov, nasilnež žrtvi vzame življenje in stori samomor ali obratno (Marković, 2018b).

Kar se tiče števila obsojenih oseb za kaznivo dejanje nasilja v družini, je to doseglo svoj maksimum leta 2018, ko je bilo vloženi 3.385 obtožnic in obsojenih 2.974 oseb. Število obsojenih je leta 2013 prvič prestopilo številko 1.500, več kot 2.000 jih je bilo prvič leta 2016, leta 2017 je število znašalo 2.713, medtem ko jih je bilo leta 2019 za nasilje v družini obsojenih 2.627 (Republički zavod za statistiko, 2021). Okrog 50 % osumljenih oseb za kaznivo dejanje nasilja v družini je obtoženih, približno 30 % ovadenih pa obsojenih največkrat z opozorilnim ukrepom. Če se ozremo na zadnje desetletje, zaznamo, da je iz leta v leto čedalje več nasilja v družini (Marković, 2019a). Rezultati raziskovanja nam kažejo, da policija kazensko ovadbo vložijo samo v 30 % prijavljenih primerih nasilja v družini (Bugarski, 2018).

V obdobju 2007–2014 med sankcijami za kaznivo dejanje nasilje v družini prevladuje pogojna obsodba – dve tretjini od celotnega števila sankcij. Trend rasti števila pogojnih obsodb se je nadaljeval tudi leta 2015, ko jih je bilo skupaj 1.193, leta 2016 je bila izrečena 1.301 pogojna obsodba (Kolarić in Marković, 2018). V letu 2017 je bilo izrečenih 1.736, v letu 2018 pa celo 1.998 ali 67 % pogojnih obsodb od celotnega števila obsodb, medtem ko je bilo leta 2019 rekordnih 1.827 ali 70 % pogojnih obsodb.

Načelo zakonitosti mora biti jez pred arbitrarnostjo in pravno negotovostjo. Garantivna funkcija kazenskega prava pomeni določen negativen vidik kazenskega prava, tj. da to ne bo uporabljeno takrat, ko določeno ravnanje še ni urejeno s kazenskopravnimi normami. Na področju kazenskih sankcij je tisto, kar kazensko pravo jamči, še manjše. Vendar pa je tudi to malo zelo pomembno (Stojanović, 2016). Standardi morajo biti vsekakor večji, ko gre za predpisovanje tistih ravnanj, ki bodo pomenila kaznivo dejanje, kot takrat, ko gre za vprašanje kazenske sankcije. Do odkritega kršenja zakona na področju kazenskih sankcij prihaja zelo redko, ker po tem ni potrebe, saj so sodišča sicer komaj omejena z zakonom, tj. prost prostor za njihovo odločanje je zelo širok (Stojanović, 2016). To lahko vidimo tudi, ko gre za navedene podatke. Po drugi strani pa nas pravica do enake zaščite postavlja v položaj preizkušanja, ali sodišče mora in lahko izreče podobno kazensko sankcijo v podobnih primerih. V kazenskem pravu noben primer ni popolnoma enak, okoliščine, ki spremljajo storitev dejanja, so različne in je od rednih sodišč težko zahtevati poenotenje v tem pomenu. Z nepretrganim usposabljanjem pristojnih državnih organov je vseeno treba delovati za njihovo usklajeno ravnanje, ko gre za uporabo drugih zakonov, katerih namen je zatiranje in preprečevanje nasilja v družini.

Tudi kazenska politika v Republiki Sloveniji kaže, da je delež pogojnih obsodb glede na celotno kriminaliteto precej visok, saj se giblje med 71 % in 81 %. V obdobju 2011–2015 je bil ta odstotek pogojnih obsodb nekaj manjši, povečalo pa se je število zapornih kazni (Plesničar in Drobnjak, 2019).

Uporaba samo prisilnih ukrepov ni prinesla pričakovanih izidov. Zaradi tega se je strategija na tem področju spremenila. Družinski zakon (Porodični zakon [PZ], 2005) iz leta 2005, ki se uporablja od 1. julija 2005, uvaja ukrepe zaščite pred nasiljem, ki se uporabljajo v pravnem postopku. Rezultati raziskovanja nam kažejo, da ukrepi družinskopravne zaščite pred nasiljem v družini prav tako niso imeli vidnih uspehov (Marković, 2019a). V pravnem postopku se vlaga malo tožb v primerjavi s številom prijavljenih dogodkov, zaradi česar je rezultat majhno število sodb, s katerimi se izrekajo ukrepi zaščite pred nasiljem v družini. Javno tožilstvo in skrbniški organ sta, čeprav sta pooblaščenca z zakonom, redko vlagala tožbe, tako da je največje število postopkov potekalo po tožbi žrtve (Kolarić in Marković, 2019).

Podatki Ministrstva za notranje zadeve Republike Srbije (Ministarstvo unutrašnjih poslova, 2020) kažejo, da je bilo v letu 2019 v 48 posebnih dogodkih evidentiranih 53 žrtev, ki so jim življenje vzeli družinski člani, in sicer 31 oseb ženskega spola (10 soprog, 2 bivši soprogi, 3 zunajzakonske partnerke, 4 partnerke, 5 mater, 2 hčerki, po dve stari mami, po dve tašči (tašča in tašča kot moževa mati) in po ena pastorka), in 22 oseb moškega spola (2 zunajzakonska partnerja, 5 očetov, 4 sinovi, 2 zeta, po en brat, nečak, stric, nekdanji tast, tast, vnuk, svak, očim in čustveni partner). Število žrtev je bilo v prejšnjih letih na podobni ravni, leta 2015 je bilo življenje odvzeto 47 oseb (35 oseb ženskega spola in 12 oseb moškega spola), v letu 2016 54 oseb (38 oseb ženskega spola in 16 oseb moškega spola), v letu 2017 47 oseb (31 oseb ženskega spola in 16 oseb moškega spola), v letu 2018 pa je bilo življenje odvzeto 47 oseb (34 oseb ženskega spola in 13 oseb moškega spola) (Ministarstvo unutrašnjih poslova, 2020). Če upoštevamo samo primere nasilja v družini z najhujšimi posledicami, lahko sklepamo, da se pristojnim državnim organom kljub velikemu številu ukrepov, določenih z različnimi zakonskimi predpisi, ni uspelo ustrezno postaviti nasproti nasilju v družini.

Ratifikacija Konvencije Sveta Evrope o borbi in preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini (2011) ter slabosti dotedanjega načina nasprotovanja nasilju v družini v Srbiji so pripeljale do sprejetja Zakona o preprečevanju nasilja v družini (Zakon o potvrđivanju Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, 2013; Zakon o sprečavanju nasilja u porodici [ZSNP], 2016). Policija je dobila novo, preventivno vlogo pri nasprotovanju nasilju v družini, ki sestoji v obveznosti izrekanja nujnih ukrepov v vseh

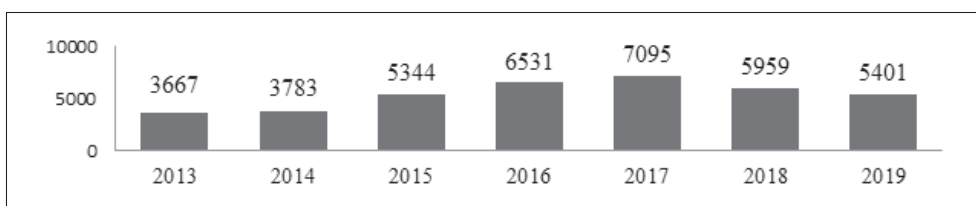
tistih primerih, ko se ugotovi tveganje, da obstaja neposredna nevarnost pred nasiljem v družini. Od trenutka, ko se izve za nasilje v družini, ima policija obveznost, da sprejme preventivne ukrepe, s katerimi bo preprečila nasilje v družini v prihodnosti in zaščitila žrtev. Sodobni modeli policijskega delovanja temeljijo na proaktivnosti. Spodbudno in odgovorno delovanje zahteva sposobnost, da se predvidi kaznivo dejanje (Marković, 2019b). Pri ocenjevanju tveganja nasilja dominantnega družinskega člana nad drugim pristojni policijski uslužbenec s prepoznavanjem obrazcev ugotavlja predvidljivost kriminalnega ravnanja in odloča. Z izrekanjem nujnih ukrepov si prizadeva preprečiti, da bi bilo storjeno nasilje ter da pristojnim organom omogoči dovolj časa, da sprejmejo druge preventivne in represivne ukrepe zoper možnega storilca. Nujni ukrepi so ukrepi *sui generis*, ki po svoji naravi pomenijo omejevanje določenih svoboščin in pravic. Naslov zakona napotuje na to, da gre za zakon, katerega cilj je preprečevati nasilje v družini. Vendar pa je ob upoštevanju pooblastila posameznih državnih organov jasno, da obstajajo tudi določeni represivni ukrepi: privedba možnega storilca, njegovo pridržanje ter izrek in izvajanje nujnih ukrepov. Vse to postavlja pod vprašaj preventivno dimenzijo, saj sta odvzem prostosti (privedba in pridržanje) možnemu storilcu zaradi vodenja postopka in izrek nujnih ukrepov represivna ukrepa. Kot vmesna rešitev je prišlo do izraza besedilo Zakona o preprečevanju nasilja v družini (ZSNP, 2016) kot normativno besedilo, ki temelji na zasnovi *pre-crime*. Pod tem mislimo na trend sodobnih kazensko-pravnih sistemov, da se čedalje bolj osredotočajo na preprečevanje konkretnih kaznivih dejanj, ki še niso storjena in morda nikoli tudi ne bi bila storjena (Lazić in Nenadić, 2017). Kriminologija se ukvarja s pristopom, ki pristojnim državnim organom daje širše pristojnosti v primerjavi s tistimi, ki jih imajo v tradicionalni zasnovi *post-crime*. Medtem ko kazensko pravo po eni strani reagira po storjenem kaznivem dejanju *post delictum*, temelji na logiki sklepanja in delovanja na podlagi dejstev, temelji nova zasnova na logiki preventivnega sklepanja in delovanja na podlagi predvidevanja/predpostavk (Kolarić in Marković, 2019). Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZSNP, 2016) uporablja nov pojem »možni storilec«. Postavlja se vprašanje, kaj pomeni zakonski termin »možni storilec« nasilja v družini. »Možnega storilca« je mogoče opredeliti oziroma definirati kot nekoga, od kogar grozi nevarnost, da bo prvič storil nasilje, pa

tudi tistega oziroma tisto osebo, ki je že storila nasilje v družini in obstaja nevarnost, da ga bo ponovila. V kontekstu definicije nasilja v družini je torej vsakdo lahko »možni storilec« nasilja v družini in policiji je dano pooblastilo, da preventivno privede vsakogar, za kogar obstajajo indici, da lahko stori nasilje v družini, oziroma lahko se privede vsak član družine, za katerega je prišlo do spoznanja, da utegne storiti dejanje nasilja.

Kaj je spremenil Zakon o preprečevanju nasilja v družini? Kot bomo videli, je uporaba navedenega zakona pripeljala do ustavitve rasti, tj. da je padlo skupno število vložnih kazenskih ovadb s strani policije v Srbiji. Ta trend je prepoznaven v letu 2018 in tudi v letu 2019. V nadaljevanju besedila so analizirani dostopni podatki, ki se nanašajo na nasilje v družini v Srbiji, in ugotovljeni trendi po regijah, tj. teritorialna razporejenost.

2 Kazensko-pravni odgovor na nasilje v družini

Z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Kazenskega zakona iz leta 2002 je inkriminirano novo kaznivo dejanje nasilje v družini (118.a člen, Zakon o izmenama i dopunama Krivičnog zakona Republike Srbije, 2002). Do takrat se je nasilje v družini zatiralo z uporabo drugih kazensko-pravnih določb, predvsem s tistimi, s katerimi sta urejeni lažja in hujša telesna poškodba, ogrožanje varnosti, in pa tudi z uporabo prekrškov s področja Zakona o javnem redu in miru (nasilje, žalitev, grožnja). V oktobru leta 2005 je bil sprejet nov Kazenski zakonik (Krivični zakonik Republike Srbije [KZRS], 2005), v katerem je v 194. členu kaznivo dejanje nasilje v družini inkriminirano v spremenjeni obliki v primerjavi s prejšnjim zakonom. Z zadnjim Zakonom o spremembah in dopolnitvah Kazenskega zakonika, ki se uporablja od 1. decembra 2019, je kaznivo dejanje nasilje v družini dobilo sedanjo obliko (Zakon o izmenici i dopuni Krivičnog zakonika, 2019). Poostrena je zakonodajna politika za najhujšo obliko, ki določa odvzem življenja družinskemu članu iz malomarnosti (namesto od 3 do 15 let je določena kazen zapor od 5 do 15 let). Prav tako, če je zaradi storitve tega kaznivega dejanja iz malomarnosti nastopila smrt mladoletne osebe, se storilec kaznuje z zaporom najmanj 10 let. V obdobju 2013–2019 je policija vložila skupaj 36.680 kazenskih ovadb za nasilje v družini, kot prikazuje graf 1.



Graf 1: Številčno stanje in gibanje števila kazenskih ovadb za kaznivo dejanje nasilje v družini v obdobju 2013–2019 (vir: Marković, 2018a, 2018b; Ministarstvo unutrašnjih poslova, 2021)

Do leta 2008 je policija vložila med 2.000 in 3.000 kazenskih ovadb za nasilje v družini, od leta 2009 do leta 2014 se je to število gibalo med 3.200 in 3.800, od leta 2015 pa je prišlo do naglega povečanja števila vloženih kazenskih ovadb, tako da je bilo leta 2015 vloženih 5.344, leta 2016 je bilo vloženih 6.331 in leta 2017 celo 7.095 kazenskih ovadb (Marković, 2018b). Iz grafa 1 sklepamo, da je med letom 2018 prišlo do naglega zmanjšanja, vloženih je bilo 5.959 kazenskih ovadb, leta 2019 se je trend zmanjšanja nadaljeval in vložena je bila 5.401 kazenska ovadba. Zmanjšano število kazenskih ovadb se pojavlja z začetkom uporabe Zakona o preprečevanju nasilja v družini. Sklepamo, da je to prvi pozitivni učinek novega zakona, tj. nujnih ukrepov, ki jih odreja policija.

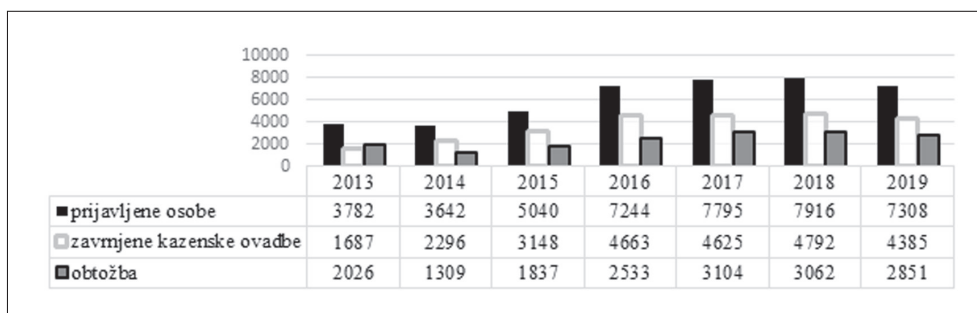
Če upoštevamo, da lahko kazensko ovadbo podajo tako oškodovanci kot drugi organi, se podatki Republiškega statističnega zavoda razlikujejo v primerjavi s podatki Ministrstva za notranje zadeve. Nesporno je, da največje število kazenskih ovadb za nasilje v družini tožilstvu poda policija. Toda manjše število (približno 10 %) jih podajo neposredno oškodovanci ali drugi organi, določeno število ovadb pa policija pošlje v obliki poročil in zato to število ni zajeto v uradni policijski statistiki (Marković, 2018a). Pomembno je poudariti, da se ovadbe, ki jih podaja Ministrstvo za notranje zadeve, evidentirajo takoj potem, ko je dogodek zaznan, medtem ko se v evidencah Republiškega statističnega zavoda to stori šele, ko javno tožilstvo odloči po ovadbi (zavržena ovadba ali pa vložena obtožnica), to pa se pogosto zgodi po nekaj mesecih ali letih in se podatki prelivajo iz enega v drugo koledarsko leto.

Po podatkih Republiškega statističnega zavoda je bilo v enakem obdobju ovadenih 42.727 oseb ali za 6.047 več, kot kažejo evidence Ministrstva za notranje zadeve (graf 2). Obtožnice so bile vložene zoper 16.722 oseb ali 39 %, kazenske ovadbe so zavržene za 25.596 ali 60 %, medtem ko je za 1 % oseb preiskava ustavljena. V navedenem časovnem obdobju je bila obsojena 15.401 oseba na podlagi 18.175 obtožnic, vloženih v prejšnjem obdobju, kar pomeni, da 15 % obtoženih

ni bilo obsojenih (sprejeta oprostilna, zavrnilna sodba ali pa je bil postopek ustavljen). Od tega jih je bilo 10.730 ali 65,4 % obsojenih na pogojno obsodbo (Ministarstvo unutrašnjih poslov RS, 2021).

Z grafa 2 sklepamo, da je bilo v letu 2013 vloženih 3.782 kazenskih ovadb, zavrženih je bilo 44,6 %, medtem ko imamo obtožnice vložene v 53,6 % primerih. V letu 2014 je bilo od 3.642 kazenskih ovadb zavrženih 63 %, obtožnice so bile vložene le v 36 % primerov. V letu 2015 je bilo od 5.040 kazenskih ovadb zavrženih 62,5 %, medtem ko so bile obtožnice vložene samo v 36,4 % primerov. Leta 2016 je bilo od 7.244 ovadb 64 % zavrženih in v 35 % primerov vloženih obtožnic. Leta 2017 je bilo ovadenih 7.795 oseb, zavrženih ovadb imamo 59 %, vloženih obtožnic 3.104 ali 40 %. Med letom 2018 jih je bilo izmed skupaj 7.916 ovadb zavrženih 60,5 %, obtožb pa je bilo 38,7 %. Tudi na koncu leta 2019 je bilo ovadenih 7.308 oseb in je bila kazenska ovadba v 60 % zavržena, v 39 % primerov pa je bila vložena obtožnica (Republički zavod za statistiko, 2021).

Zanimivo je, da je bilo le leta 2013 število obtožb večje od števila zavrženih ovadb, medtem ko se od leta 2014 število zavrženih kazenskih ovadb stalno giblje okrog 60 %, obtožb pa med 35 % in 40 %. Kaj bi utegnila biti potencialna težava? V velikem številu primerov je uspeh javnega tožilca v kazenskem postopku odvisen od oškodovanca, ki je najpogosteje v vlogi privilegirane priče in mu ni treba pričati pred organom postopka. Veliko število kazenskih ovadb, ki jih vložijo oškodovanci za nasilje v družini, se zavrže prav tako zaradi pomanjkanja dokazov. Ne smemo pozabiti, da se pomembno število postopkov konča z oprostilno sodbo zaradi tega, ker oškodovanec, ki izkoristi svojo pravico tudi po pričanju v predpreiskovalnem postopku, na glavni obravnavi ne želi pričati, javno tožilstvo pa predhodno ni zbralo dovolj materialnih dokazov za utemeljitev obtožnice. Javni tožilec mora v takih in podobnih situacijah pri dokazovanju nasilja v družini upoštevati, da se kaznivo dejanje nasilje v družini preganja po

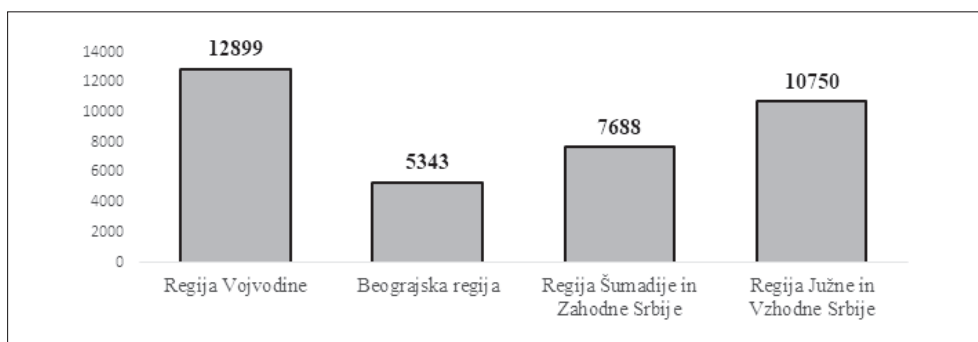


Graf 2: Število ovadenih oseb, zavrženih kazenskih ovadb in vloženih obtožnic za nasilje v družini (vir: Republički zavod za statistiko, 2021)

uradni dolžnosti in da pregon ni odvisen izključno od sodelovanja z oškodovancem (privilegirane priče), pri čemer je treba upoštevati tudi stališče sodnikov Vrhovnega kasacijskega sodišča Republike Srbije, sprejetega na seji Kazenskega oddelka dne 15. 3. 2017, ki določa, da »se lahko v procesni situaciji, ko privilegirana priča skladno z določbo 94. člena Zakona o kazenskem postopku (Zakonik o krivičnem postopku [ZKP], 2011) izkoristi svojo pravico, da ne priča, izkoristi kot dokaz, na katerem se lahko utemelji sodba – izpovedba priče, ki priča o tistem, kar mu je privilegirana priča izpovedala o kazensko-pravnem dogodku, ki je zadeva kazenskega postopka, saj priča tako samo priča o dejstvih, ki jih je s svojimi čutili zaznala oziroma opazila, z določbami Zakona o kazenskem postopku (ZKP, 2011) pa ni predpisano, da se taka izpovedba ne sme uporabiti v postopku« (Sinanović, 2017). Kakovost dokazov, predloženih h kazenski ovadbi, je zelo pomembna in se ne sme omejevati samo na izpovedbe oškodovancev.

Cilj tega dela raziskovanja je ugotoviti, ali je uporaba Zakona o preprečevanju nasilja v družini (ZSNP, 2016) vplivala na število vloženi kazenskih ovadb in ali je uporaba novega »preventivnega« zakona enako vplivala na nasprotovanje nasilju v družini v vsaki regiji.

Na podlagi grafa 3 lahko opazimo, da je v Regiji Vojvodina vloženi največ kazenskih ovadb za nasilje v družini, in sicer 40 % ali okrog 5.200 več kot v Regiji Šumadija i Zapadna Srbija, v kateri prebiva za 1 % več prebivalcev kot v Regiji Vojvodina. Najmanj kazenskih ovadb je vloženi v Beograjski regiji, tj. za 59 % ali okrog 7.500 manj kot v Regiji Vojvodina, pri čemer ima Beograjska regija samo 2,7 % manj prebivalcev. To sta tudi dve po površini najmanjši regiji. Skupaj zavzemata manjšo površino kot ena izmed preostalih dveh regij. Beograjska regija je po ozemlju prepričljivo najmanjša, sedemkrat od Regije Vojvodina oziroma osemkrat od



Graf 3: Število vloženi kazenskih ovadb po regijah v obdobju 2013–2019 (vir: Marković, 2018b; Ministarstvo unutrašnjih poslova, 2021)

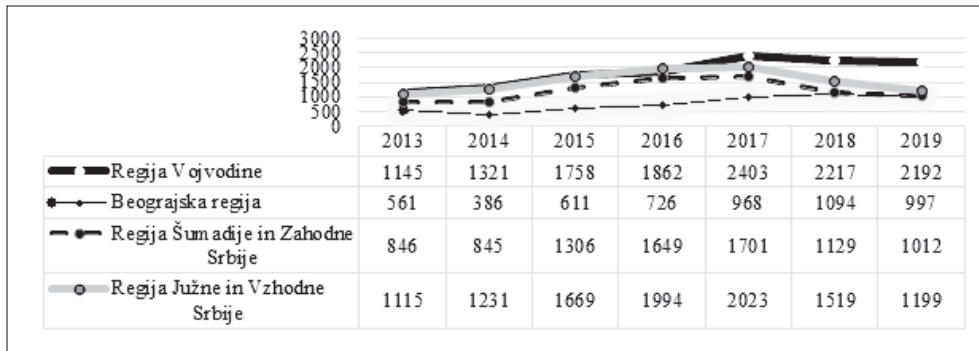
Zdaj bomo pozornost usmerili na prostorsko razporejenost, tj. prikazali bomo številčno stanje in gibanje kazenskih ovadb po policijskih upravah, ki jih bomo opazovali po regijah. Uporabili bomo podatke za štiri statistične regije (Republički zavod za statistiku, 2018) – Regija Vojvodina (površina 21.614 km², število prebivalcev 1.871.515 ali 26,7 %), Beograjska regija (površina 3.234 km², število prebivalcev 1.687.132 ali 24 %), Regija Šumadija i Zapadna Srbija (površina 26.493 km², število prebivalcev 1.941.130 ali 27,6 %), Regija Južna i Istočna Srbija (26.248 km², število prebivalcev 1.521.081 ali 21,7 %) (graf 3).³

preostalih dveh regij, toda če upoštevamo, da obsega ozemlje glavnega mesta Srbije, ki je največje industrijsko, gospodarsko in univerzitetno središče, lahko z gotovostjo rečemo, da ima veliko število prebivalcev drugih regij večji del leta prebivališče na njenem ozemlju. Zaradi razloga je zanimivo dejstvo, da je v najbolj obljudeni in najgosteje naseljeni regiji vloženi prepričljivo najmanj kazenskih ovadb za nasilje v družini. Bi to morda utegnilo pomeniti, da visoka gostota naseljenosti in urbano mestno okolje ne vplivata ugodno na nasilje v družini?

Z grafa 4 sklepamo, da je bilo največ kaznivih dejanj nasilja v družini v Regiji Vojvodina leta 2017. V obdobju 2017–2019

³ Uredba o nomenklaturi statističnih teritorialnih enot (Uredba o nomenklaturi statističnih teritorialnih jedinica, 2009) določa, katera upravna okrožja spadajo v sestavo določene regije. V tem raziskovanju bomo uporabili podatke območnih policijskih uprav, ki se nahajajo na ozemlju posamezne regije. Regija Vojvodina obsega naslednje območne policijske uprave: Novi Sad, Subotica, Kikinda, Pančevo, Sremska Mitrovica, Zrenjanin in Sombor. Beograjska

regija obsega Policijsko upravo za mesto Beograd. Regija Šumadija i Zapadna Srbija obsega naslednje območne policijske uprave: Užice, Prijepolje, Valjevo, Šabac, Kruševac, Jagodina, Kraljevo, Novi Pazar, Čačak, Kragujevac. Regija Južna i Istočna Srbija obsega naslednje območne policijske uprave: Bor, Požarevac, Zaječar, Leskovac, Niš, Pirot, Smederevo, Vranje, Prokuplje.

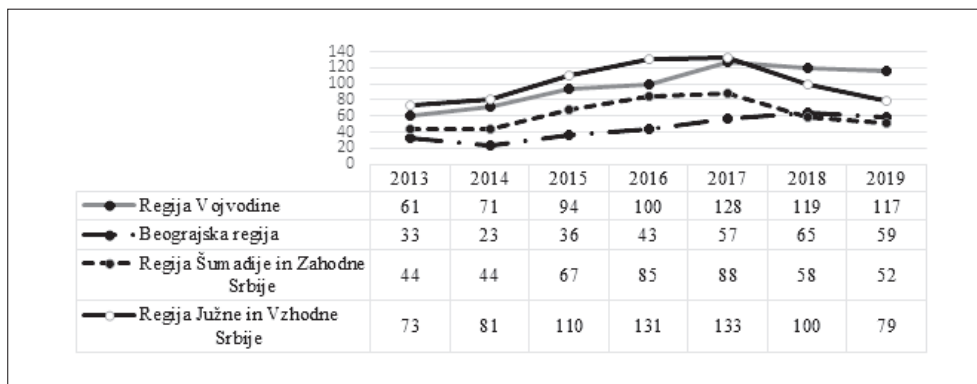


Graf 4: Številčno stanje in gibanje kazenskih ovadb za kaznivo dejanje nasilje v družini po regijah v obdobju 2013–2019 (vir: Marković, 2018a, 2018b; Ministarstvo unutrašnjih poslova, 2021)

je bilo v tej regiji več kot 2.000 kaznivih dejanj. Ta regija po številčnem stanju in gibanju izstopa, ker v drugih regijah število kazenskih ovadb za nasilje v družini ni dosegalo te ravni. Beograjska regija in Regija Šumadija i Zapadna Srbija sta med letoma 2018 in 2019 imeli približno enako število teh kaznivih dejanj, pri čemer Regija Južna i Istočna Srbija odstopa od številke teh dveh regij v smeri večjega števila vloženih kazenskih ovadb za okrog 200–350 za vsako leto. Zaznano je pomembno odstopanje v Regiji Vojvodina. Beograjska regija ima v sedemletnem povprečju pomembno manj kaznivih dejanj od drugih regij, vendar pa v zadnjih dveh letih analiziranega obdobja beleži podobno število kot Regija Šumadija i Zapadna Srbija.

opravljenih na podlagi policijske statistike, smo ugotovili, da je letna kvota kriminalitete za to kaznivo dejanje v Srbiji porasla za trikrat, s 35 v letu 2007 na 99 v letu 2017 (Marković, 2018a).

Z grafa 5 sklepamo, da sta bila javno tveganje in tveganje nasilja v družini največja v Regiji Južne i Istočne Srbije v letih 2016 in 2017, čeprav v omenjeni regiji ni bilo največje število vloženih kazenskih ovadb, kot je razvidno z grafa 6. V zadnjih dveh letih opazovanega obdobja je kvota kriminalitete za nasilje v družini največja v Regiji Vojvodina, najnižja pa v Regiji Šumadija i Zapadna Srbija. Zanimivo je, da je v tej regiji še enkrat manjše tveganje izpostavljenosti nasilju za



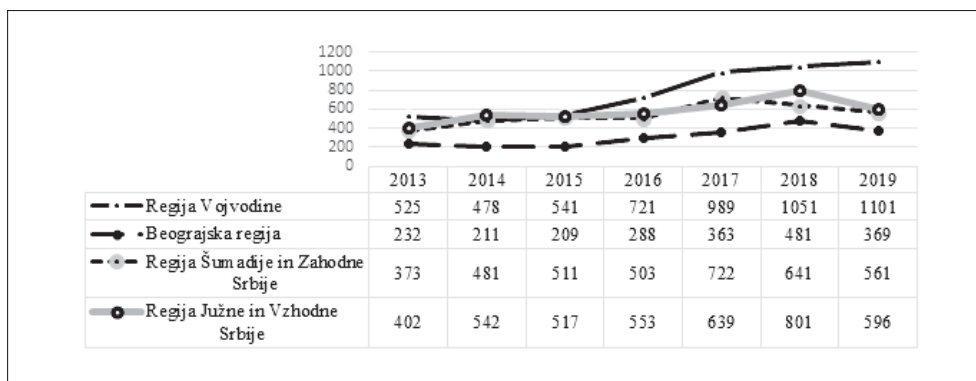
Graf 5: Letna kvota kriminalitete za kaznivo dejanje nasilje v družini po regijah v obdobju 2013–2019 (vir: Marković, 2018a, 2018b; Ministarstvo unutrašnjih poslova, 2021)

Da bi ugotovili, koliko so občani ogroženi s to vrsto kaznivih dejanj v posameznih delih Srbije oziroma kolikšno je javno tveganje, da bo prišlo do storitve kaznivega dejanja nasilja v družini, smo izračunali kvoto kriminalitete.⁴ Po novejših raziskavah,

žrtve v primerjavi z Regijo Vojvodina. Kvota kriminalitete se v zadnjih dveh letih zadržuje na isti ravni v Regiji Šumadija i Zapadna Srbija in v Beograjski regiji, v Regiji Južna i Istočna

⁴ Kvota kriminaliteta se izračuna z uporabo formule – celotno število

kaznivih dejanj v posameznem letu se deli s številom prebivalcev in pomnoži s 100.000.



Graf 6: Število obsojenih oseb za kaznivo dejanje nasilja v družini v obdobju 2013–2019 (vir: Marković, 2018a, 2018b; Ministarstvo unutrašnjih poslova, 2021)

Srbija pa je od leta 2017 zaznan nagel padec kvote kriminalitete. Le v Regiji Vojvodina se kvota kriminalitete zadržuje konstantno izenačena in ima najvišjo raven od leta 2017.

Z grafa 6 je razvidno, da ima v celotnem opazovanem obdobju Beograjska regija pomembno manjše število obsojenih oseb za nasilje v družini v primerjavi z drugimi tremi regijami. V obdobju 2013–2015 so imele te tri regije približno enako število obsojenih oseb, od leta 2016 pa Regija Vojvodina beleži pomembno rast števila obsojenih oseb, pri čemer je v letu 2019 to število prestopilo 1.100, kar je za 130 % več kot v letu 2014. V letu 2019 se je le v Regiji Vojvodina povečalo število obsojenih, medtem ko so ostale tri regije zaznale padec.

Če upoštevamo, da se okrog 60 % ovadb zavrže, da je 39 % ovadenih obtoženih, pri čemer 15 % obtoženih ni spoznanih za krive, da se številni postopki ne končajo v istem letu, v katerem so prijavljeni, smo kljub temu podatke, ki prikazujejo število obsojenih oseb, primerjali s podatki, ki se nanašajo na število vloženi kazenskih ovadb za nasilje v družini, zato da bi ugotovili, ali razmerje med ovadenimi in obsojenimi pomembneje odstopa v posamezni regiji. Najprej smo opazili, da se Beograjska regija v letih 2018 in 2019 precej odmika v primerjavi s prejšnjimi leti. V teh dveh letih je bilo vloženi 2.091 kazenskih ovadb, obsojenih je bilo 850 oseb – razmerje je 41 %, medtem ko je bilo na primer v letih 2013 in 2014 v omenjeni regiji vloženi 947 ovadb, obsojenih pa 443 oseb – razmerje je 47 %. Če primerjamo razmerje med ovadenimi in obsojenimi v obdobju 2018–2019 v drugih regijah, ugotovimo, da je v Beograjski regiji najmanj obsojenih (v Regiji Vojvodina je to razmerje 49 %, v Regiji Južna i Istočna Srbija 51 %, v Regiji Šumadija i Zapadna Srbija 56 %, v Beograjski regiji pa samo 41 %). Podatki potrjujejo, da je učinkovitost in učinkovitost policije in pravosodnih organov v tej regiji pomembno manjša kot v drugih regijah.

3 Prevenција nasilja v družini in praktična uporaba Zakona o preprečevanju nasilja v družini v Srbiji – nova strateška usmeritev

V tem delu prispevka bomo raziskali ukrepe, sprejete zaradi preprečevanja nasilja v družini in za zaščito žrtev v obdobju 2018–2019 z uporabo določb Zakona o preprečevanju nasilja v družini (ZSNP, 2016). V omenjenem obdobju se je v Srbiji prvič po inkriminiranju kaznivega dejanja nasilja v družini pomembno zmanjšalo število vloženi kazenskih ovadb za nasilje v družini.

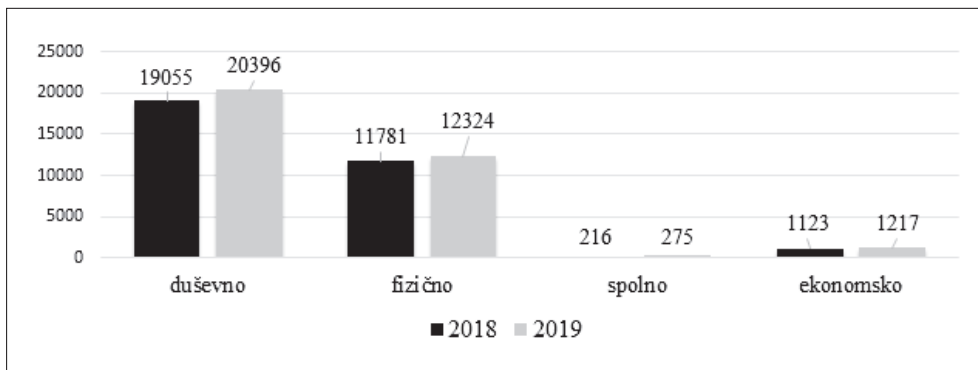
Ko gre za vprašanje uporabe Zakona o preprečevanju nasilja v družini (ZSNP, 2016), je pomembno analizirati razmerje med prijavljenimi dogodki nasilja v družini, izrečenimi nujnimi ukrepi in kršenjem nujnih ukrepov po regijah. Na koncu bomo te podatke primerjali s številom vloženi kazenskih ovadb na istih območjih in ugotovili, ali obstajajo kakšne tendence. Podatki o celotnem številu dogodkov nasilja v družini so evidentirani v enotnem informacijskem sistemu Ministrstva za notranje zadeve. Ta evidenca se od 1. januarja 2018 (graf 7) vodi elektronsko.

Nasilje v družini v smislu Zakona o preprečevanju nasilja v družini (ZSNP, 2016) je dejanje fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja storilca zoper osebo, s katero je storilec v sedanjem ali prejšnjem zakonskem ali zunajzakonskem ali partnerskem razmerju, ali zoper osebo, s katero je sorodnik v ravni vrsti, v stranski liniji pa do drugega kolena ali s katero je sorodnik v svaštvu do drugega kolena ali ki ji je posvojitelj, posvojenec, skrbnik, rejnik ali rejenec, ali zoper drugo osebo, s katero živi ali je živel v skupnem gospodinjstvu. Vidimo, da gre za neke vrste naštevanje kriminoloških vrst nasilja (Ristivojević, 2017). Izpolnjena morata biti to-

rej dva pogoja. Prvi, uresničevanje ene izmed alternativno predpisanih oblik nasilja v družini: fizično, spolno, psihično ali ekonomsko nasilje. Tudi drugi pogoj se nanaša na obstoj določene zveze med storilcem in samo žrtvijo (sedanje ali prejšnje zakonsko ali zunajzakonsko razmerje ali sorodstvo v prvi vrsti, v stranski liniji do drugega kolena ali sorodstvo po svaštvu do drugega kolena, razmerje med posvojiteljem in posvojemcem, rejnika in rejenca ali razmerje do osebe, s katero živi ali je z njo živel v skupnem gospodinjstvu).

primerjamo s številom kaznivih dejanj nasilja v družini, lahko sklepamo, da je to razmerje obratno sorazmerno: večje je število možnih storilcev – manjše je število osumljencev za kaznivo dejanje nasilja v družini.

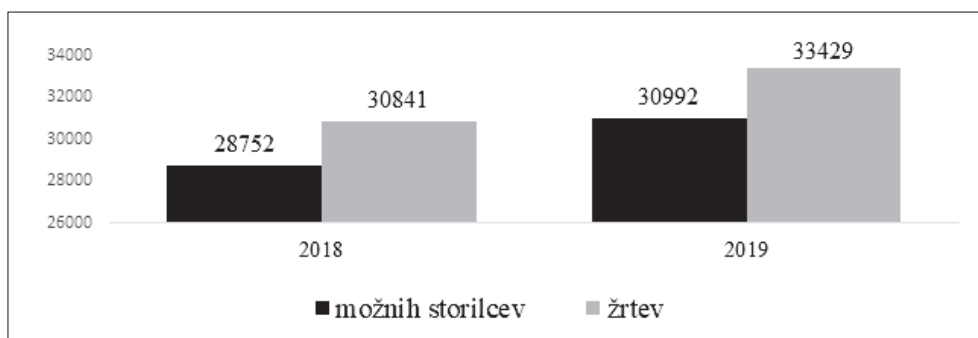
V tem obdobju je evidentiranih skupaj 64.421 žrtev nasilja, in sicer 18.575 ali 29 % moškega spola in 45.846 ali 71 % ženskega spola. Mladoletnih žrtev je bilo 4.316 ali 7 %, polnoletnih pa 60.095 ali 93 %. Do 14. leta starosti jih je evidenti-



Graf 7: Število dogodkov, v katerih je prijavljena določena vrsta nasilja, v letih 2018 in 2019 (vir: Ministarstvo unutrašnjih poslova, 2021)

Na grafu 7 vidimo, da je bilo v Srbiji v letu 2018 skupaj evidentiranih 27.738, leta 2019 pa 29.617 dogodkov nasilja v družini ali za približno 7 % več. Največ je bilo prijavljenega psihičnega nasilja, najmanj pa spolnega nasilja.

ranih 2.491, do 18. leta 1.825, od 18. do 20. leta 2.371, od 21. do 30. leta 10.105, od 31. do 40. leta 13.433, od 41. do 50. leta 11.934, od 51. do 60. leta 9.326, od 61. do 70. leta 8.060, od 71. leta in več pa 4.866.



Graf 8: Število žrtev in možnih storilcev nasilja v družini v letih 2018 in 2019 (vir: Ministarstvo unutrašnjih poslova, 2021)

Na grafu 8 vidimo, da je manjše število možnih storilcev nasilja v družini kot žrtev in da se je v letu 2019 v primerjavi z letom 2018 povečalo število tako enih kot tudi drugih. Če to

Če analiziramo sorodstvo družinskih članov, so žrtve evidentirane na naslednji način: največje število žrtev so soproge – 12.552, nato »neporočene soproge« (zunajzakonska par-

tnerka) 6.394, matere 5.897, očetje 4.754, čustveni partnerji 4.503, nekdanje soproge 4.431, sinovi 3.964, hčerke 3.563, bratje 2.591, soprogi 1.855, sestre 1.788, snahe 1.577, nekdanji soprogi 1.169, neporočeni soprogi 868, tašča (moževa mati) 774, partnersko razmerje 735, sorodniki 682, stare matere 591, tašče 473, tasti 352, zeti 340, stari očetje 339, tast (možev oče) 313, vnukinje 277, vnuki 276, rejenci 38, posvojenci 21, posvojitelji 19, rejniki 19, ni specificirano 1.437, drugo 2.819.

Skupaj je bilo 59.593 možnih storilcev nasilja v družini, 48.783 ali 82 % moškega in 10.810 ženskega spola. V starosti od 18 do 20 let je evidentiranih 1.876, od 21. do 30. leta 9.782, od 31. do 40. leta 15.409, od 41. do 50. leta 14.151, od 51. do 60. leta 9.544, od 61. do 70. leta 6.100, starejših od 70 let pa 2.714. V opazovanem obdobju imamo torej večje število žrtev kot možnih storilcev, ker se dogaja, da je v istem dogodku nasilja v družini večje število žrtev.

Število povratnikov – možnih storilcev nasilja v družini je bilo v letu 2018 4.434, leta 2019 pa skorajda še enkrat več, celo 8.654 ali 27 % možnih storilcev, evidentiranih v omenjenem letu.

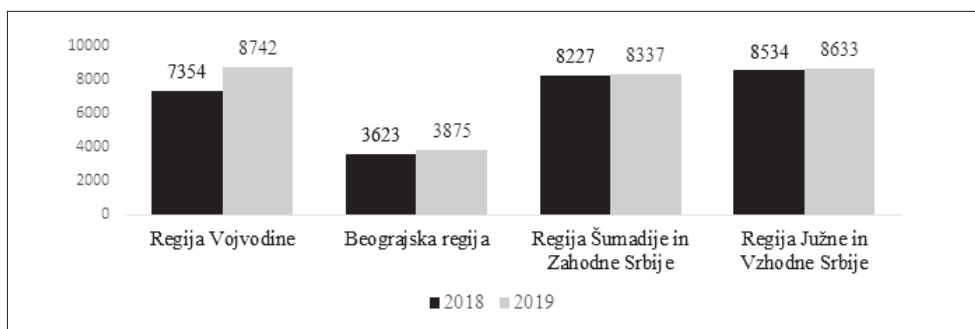
Nujni ukrepi so bili izrečeni zoper 39.983 ali 67 % oseb, in sicer v letu 2018 zoper 19.150, v letu 2019 pa zoper 20.833 storilcev nasilja v družini (Ministarstvo unutrašnjih poslova, 2020). Pristojni javni tožilec je predlagal podaljšanje nujnih ukrepov v 86 % primerov, in sicer 17.783 ali v 93 % primerov v letu 2018, leta 2019 pa v 16.688 ali v 80 % primerov (Ministrstvo pravde RS, 2020). To pomeni, da je od skupnega števila možnih storilcev, za katere je bila opravljena presoja tveganja, ki je za dve leti znašalo 59.593, sodišče obravnavalo podaljšanje nujnih ukrepov za 34.471 ali 58 %. Zahvaljujoč tem podatkom ena izmed glavnih pripomb glede uporabe Zakona o preprečevanju nasilja v družini (ZSNP, 2016) v praksi ne more vzdržati, tj. niso točne trditve, da se v vsakem prijavljenem primeru nasilja v družini določajo in podaljšujejo nujni ukrepi. Opaziti je treba tudi dejstvo, da je javno tožilstvo

v letu 2019 v precej manjšem številu primerov zahtevalo podaljšanje nujnih ukrepov, čeprav je policija v omenjenem letu izrekla skorajda 10 % več nujnih ukrepov kot leta 2018.

Po podatkih Ministarstva pravde Republike Srbije (2020) je sodišče prejelo samo 4.640 tožb za odreditev ukrepov zaščite pred nasiljem v družini po DZ, in sicer 2.479 v letu 2018 in 2.161 v letu 2019, kar je sedemkrat manj, kot znaša število zadev za podaljšanje nujnih ukrepov po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini (ZSNP, 2016). Po podatkih Republiškega javnega tožilstva (Republičko javno tožilstvo [RJT], 2019) so temeljna javna tožilstva v letu 2018 vložila 297 tožb za odreditev varstvenih ukrepov. Raziskave, izvedene za obdobje 2014–2018, so pokazale, da centri za socialno delo vlagajo tožbe v še manjšem odstotku (Marković, 2019a). Največje število tožb, več kot 80 %, so vložili družinski člani, ki so žrtve nasilja, in njihovi pooblaščenca. Z raziskovanjem je bilo prav tako ugotovljeno neizenačeno ukrepanje pristojnih državnih organov, ko gre za vlaganje tožb za zaščito žrtev nasilja v družini po Družinskem zakoniku (PZ, 2005). Samo v štirih temeljnih javnih tožilstvih se prevzemajo vloge v pravnih postopkih, ki se vodijo zaradi družinskopravne zaščite žrtev nasilja v družini – vlagajo tožbe za odreditev ukrepov zaščite pred nasiljem v družini. Očitno je, da tako žrtve nasilja v družini niso enako zaščitene, zato je *de lege ferenda* treba enotno urediti to snov (Marković, 2019a).

4 Trendi gibanja nasilja v družini, gledani skozi regionalno razporejenost izrečenih in prekršenih nujnih ukrepov

V tem delu prispevka bomo analizirali praktično uporabo Zakona o preprečevanju nasilja v družini (ZSNP, 2016) po regijah, da bi ugotovili, ali obstajajo določena odstopanja v primerjavi s sliko, ki smo si jo ustvarili, ko smo analizirali uporabo Kazenskega zakonika.

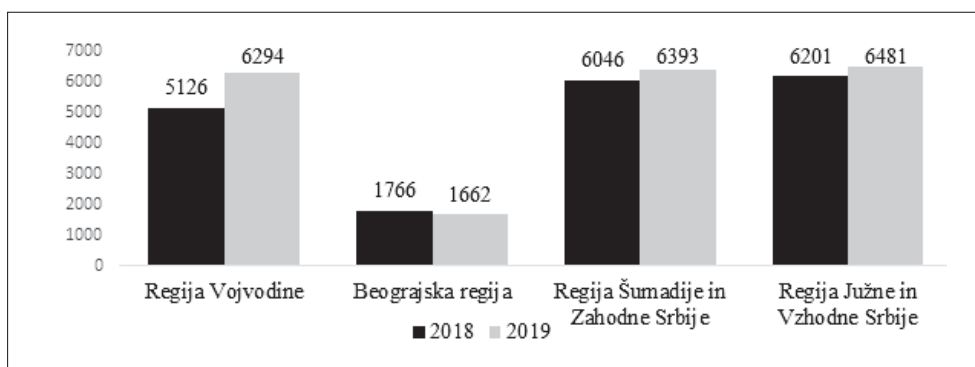


Graf 9: Število evidentiranih dogodkov nasilja v družini po regijah v letih 2018 in 2019 (vir: Ministarstvo unutrašnjih poslova, 2021)

Kot je razvidno z grafa 9, se je v vsaki regiji v letu 2019 povečalo število evidentiranih »dogodkov nasilja v družini«,⁵ zato lahko rečemo, da je trend rasti zaznamovan v vsakem delu Srbije. V Regiji Vojvodine je ta rast pomembno večja. Videti je, da Beograjska regija pomembno odstopa v primerjavi z drugimi, čeprav smo ugotovili, da je število prebivalcev podobno v vseh obravnavanih regijah. Na podlagi razpoložljivih podatkov lahko sklepamo, da je v Beograjski regiji stanje na področju nasilja v družini ugodnejše, tj. da je veliko manj evidentiranih dogodkov kot v drugih delih Srbije. Ko pa vseeno ta podatek primerjamo s številom vloženi kazenskih ovadb v istem času (graf 10), je mogoče videti, da je dejanska ogroženost

dogodkov nasilja v družini v različnih policijskih upravah, zato je sklepanje na podlagi zbranih podatkov napačno.

Če pogledamo graf 10, je tisto, kar v Beograjski regiji za razliko od števila kazenskih ovadb za nasilje v družini najprej opazimo (glej graf 4), ogromno odstopanje v primerjavi z drugimi regijami, ko gre za število možnih storilcev, ki jim je nujen ukrep izrekla policija. Tako je bilo v Regiji Šumadija i Zapadna Srbija, v kateri je v letih 2018 in 2019 evidentirano manjše število kaznivih dejanj v primerjavi z Beograjsko regijo, kjer je bilo izrečenih skorajda štirikrat več nujnih ukrepov. Kot je razvidno z grafa 10, pri tem število izrečenih nujnih



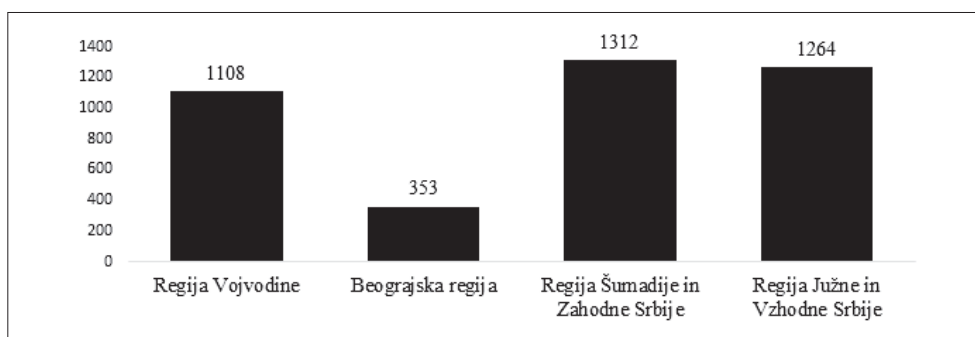
Graf 10: Število možnih storilcev nasilja v družini, ki jim je bil izrečen nujen ukrep, po regijah v letih 2018 in 2019 (vir: Ministarstvo unutrašnjih poslova, 2021)

zaradi nasilja v družini znatno večja oziroma da je kvota kriminalitete v tej regiji pomembno večja, kot nam to prikazujejo sami podatki. Kot problem zaznavamo neenako evidentiranje

⁵ Dogodek nasilja v družini je širši od kaznivega dejanja nasilja v družini. Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZSNP, 2016) se primarno nanaša na tiste, ki bodo šele v prihodnosti storili akt nasilja, in ne na tiste, ki so to kaznivo dejanje že storili. Zakonodajalčeva zamisel je torej bila, da se izrečejo nujni ukrepi, ki temeljijo na posebni podlagi, da ta vrsta postopka predhodnica kazenskega postopka, do katerega ni nujno, da bo prišlo, ker je dogodek nasilja širši od kaznivega dejanja nasilja v družini. V praksi naj bi torej izrekanje nujnih ukrepov preprečilo, da bi prišlo do storitve kaznivega dejanja, s čimer naj bi se preprečila uporaba kazenskopravnih ukrepov. Sprejetje odredbe, s katero se izrekajo nujni ukrepi, je eden izmed načinov preprečevanja nasilja v družini v neposredni prihodnosti (v naslednjih 48 urah), mogoče pa je tudi podaljšanje trajanja nujnih ukrepov z odločbo sodišča na predlog javnega tožilca. Gledano legislativno-tehnično je v 5. členu izražena prednost določb Zakona o preprečevanju nasilja v družini (ZSNP, 2016) pred drugimi zakoni. Navedeni zakon je torej *lex specialis* za temo, ki jo ureja, tj. uporablja se prednostno za preprečevanje nasilja v družini. V skladu s predhodno navedenim stopa na oder najprej Zakon o preprečevanju nasilja o družini (ZSNP, 2016), nato pa Kazenski zakonik (KZRS, 2005) in Zakon o kazenskem postopku (ZKP, 2011).

ukrepov upada v letu 2019 samo v Beograjski regiji, medtem ko v drugih raste. V Regiji Vojvodina je ta rast pomembna, celo 20-odstotna. Zanimivo je, da je Regija Vojvodina, ki je pomembno odstopala po številu kazenskih ovadb v opazovanem obdobju, skoraj enaka po številu izrečenih nujnih ukrepov v Regiji Šumadija i Zapadna Srbija in Regiji Južna i Istočna Srbija (imela je skorajda še enkrat več evidentiranih kaznivih dejanj). Beograjska regija, ki po številu kazenskih ovadb ni odstopala, pa pomembno odstopa po številu izrečenih nujnih ukrepov.

V 36. členu Zakona o preprečevanju nasilja v družini (ZSNP, 2016) je določena odgovornost za prekrške. Kdor prekrši nujni ukrep začasne prepustitve stanovanja ali ukrep začasne prepovedi približevanja in navezovanja stikov z žrtvijo nasilja v družini, ki mu je bil izrečen ali podaljšan, stori kaznivo dejanje in se kaznuje z zaporom do 60 dni. Ista kazen je predpisana tudi za kršenje nujnega ukrepa, ki ga je izrekel pristojni policijski uslužbenec, in tudi za kršenje nujnega ukrepa, ki ga je s sklepom podaljšalo sodišče. S tem prekrškom se ne sankcionira nasilje v družini, temveč se zagotavlja avtoriteta ukrepom, ki so bili izrečeni oziroma podaljšani. V drugem odstavku 36. člena zakonodajalec sankcionira odgo-



Graf 11: Število oseb, kaznovanih za prekršek kršenja nujnih ukrepov, po regijah v obdobju od 1. 6. 2017 do 31. 1. 2020 (vir: Ministarstvo unutrašnjih poslova, 2021)

vorno osebo v državnem in drugem organu, organizaciji in ustanovi, ki ugotovi nasilje v družini ali neposredno nevarnost za tako dejanje, pa tega nemudoma ne prijavi policiji ali javnemu tožilcu. Ta prekršek predstavlja kršitev norm iz drugega odstavka 13. člena Zakona o preprečevanju nasilja v družini (ZSNP, 2016). Prekršek stori tudi odgovorna oseba v državnem in drugem organu, organizaciji in ustanovi, ki se ne odzove na prijavo ali obstruira prijavljanje ali reagiranje na vsako spoznanje o nasilju v družini ali o neposredni nevarnosti pred nasiljem v družini. Za odgovorno osebo je zagrožena denarna kazen v znesku od 50.000 do 150.000 dinarjev. Med prvima dvema letoma uporabe Zakona o preprečevanju nasilja v družini ni bilo vloženih zahtev za začetek postopka za prekršek iz drugega odstavka 36. člena (Kolarič in Marković, 2019).

V obdobju od začetka uporabe Zakona o preprečevanju nasilja v družini (ZSNP, 2016) dne 1. junija 2017 do 31. januarja 2020 je bilo 4.039 oseb kaznovanih za prekršek iz 36. člena Zakona o preprečevanju nasilja v družini zaradi kršenja nujnih ukrepov, in sicer 3.700 ali 92 % s kaznijo zapora, 338 ali 8 % pa z denarno kaznijo, eni oseb pa je bila izrečena kazen dela v splošno korist. Pri tem je bilo izrečenih 123 zaščitnih ukrepov in 30 vzgojnih ukrepov. Iz grafa 11 sklepamo, da je bilo najmanj oseb kaznovanih v Beograjski regiji, in sicer skoraj trikrat manj kot v Regiji Šumadija i Zapadna Srbija. Če upoštevamo, da je bila v tem obdobju kvota kriminalitete za nasilje v družini v teh dveh regijah na podobni ravni, majhno število izrečenih nujnih ukrepov in majhno število prekrškov v Beograjski regiji kažeta, da se Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZSNP, 2016) ne uporablja poenoteno in enotno v vseh regijah.

5 Razprava

Pri primerjavi zakonskih rešitev v Srbiji z zakonodajo v Republiki Sloveniji smo opazili določene podobnosti in ugotovili tudi razlike. Obe državi v svoji kazenski zakonodaji inkriminirata kaznivo dejanje nasilja v družini. Kazenski zakonik Republike Slovenije v 191. členu obravnava kaznivo dejanje nasilja v družini, medtem ko je to kaznivo dejanje v 194. členu Kazenskega zakonika Srbije. V Sloveniji, ki ima okrog 3,5-krat manj prebivalcev, je policija v obdobju 2015–2019 vložila 6.604 kazenske ovadbe za nasilje v družini (Urbas, 2020), v Srbiji pa 30.330 ali 4,6-krat več kazenskih ovadb.

V Sloveniji daje Zakon o nalogah in pooblastilih policije (ZNPPol, 2013) policiji možnost, da lahko z ukazom izreče nujne ukrepe zaščite pred nasiljem v družini, ki trajajo 48 ur. Definicija družinskega člana je podana v Zakonu o preprečevanju nasilja v družini (ZPND, 2008).

Za razliko od Slovenije, kjer ZNPPol (2013) določa možnost, da policija kršilcu⁶ izreče varstveni ukrep pred nasiljem v družini, v Srbiji nujne ukrepe izreka pristojni policijski uslužbenec »možnemu storilcu«, če se po presoji tveganja ugotovi neposredna nevarnost nasilja v družini⁷, in sicer ne glede na to, ali je »možni storilec« v preteklosti izvajal nasilje v družini

⁶ Pojem »kršitelj« je opredeljen v 60. členu ZNPPol (2013): »Če je podan utemeljen sum, da je oseba storila kaznivo dejanje ali prekršek z znaki nasilja ali je bila zalotena pri takem kaznivem dejanju ali prekršku, in obstajajo razlogi za sum, da bo ogrozila življenje, osebno varnost ali svobodo osebe, s katero je ali je bila v bližnjem razmerju v smislu določb kazenskega zakonika in zakona, ki ureja preprečevanje nasilja v družini.«

⁷ V smislu ZSNP (2016) neposredna nevarnost pred nasiljem v družini obstaja, ko iz ravnanja možnega storilca in drugih okoliščin izhaja, da je ta pripravljen v času, ki je neposredno pred njim, pravič storiti ali ponoviti nasilje v družini.

ali ne. Nadalje v Srbiji ZSNP (2016) predpisuje postopek izdajanja odredb, s katerimi policija izreka nujne ukrepe (še le ko je privedeni in v policiji pridržani osebi vzeta prostost), pa tudi postopek, po katerem se lahko nujni ukrepi podaljšajo za še 30 dni. ZNPPol (2013) daje slovenski policiji možnosti, da na samem kraju dogodka z elementi nasilja v družini storilcu ustno prepove kontaktiranje žrtve in pristop k žrtvi, kraju ali določenemu območju. Za razliko od srbskega modela, ki ne določa razdalje, na kateri se storilec ne sme približati žrtvi, se v Sloveniji določa razdalja prepovedi pristopa, in ta ne sme biti večja od 200 metrov. V šestih urah policija vroči storilcu ukaz v pisni obliki. Storilec se ne vzame prostost. Če storilec, ki mu je bila zaradi kršenja ukrepa prepovedi izrečena denarna kazen v sodnem postopku, še naprej krši ukrepe, ga lahko policija pridrži najdlje do 12 ur (ZNPPol, 2013). Pristojni policijski uslužbenec v Srbiji ne more izdati ukaza, odredbe, če storilcu prej ni vzeta prostost, tj. da je priveden v uradne prostore in tam pridržan. Pridržanje se izvaja, dokler traja postopek presoje tveganja in morebitne odreditve nujnih ukrepov, ki lahko traja najdlje do osem ur. Eden od rezultatov uporabe ZSNP (2016) je naglo povečanje števila oseb, ki jim je policija odvzela prostost v Srbiji. Odredba, s katero se izrečejo nujni ukrepi, se sprejme v pisni obliki in traja oziroma velja 48 ur. Pravica do pritožbe ni predvidena, tj. ne more se spremeniti, razveljaviti ali odpraviti niti z odločbo sodišča. Za razliko od zakonske rešitve v Srbiji, kjer policija pošlje odredbo pristojnemu javnemu tožilcu, ki v 24 urah odloči, ali bo sodišču predlagal podaljšanje nujnih ukrepov, kjer sodišče v 24 urah po prejetju predloga odloča o podaljšanju nujnih ukrepov na novih 30 dni (v ta čas se ne šteje čas trajanja policijskih ukrepov, zato lahko skupno trajanje nujnih ukrepov znaša 32 dni), v Sloveniji javni tožilec ni stranka v postopku izrekanja varstvenega ukrepa pred nasiljem v družini. Policija po uradni dolžnosti odredbo pošlje neposredno sodišču v revizijo, preiskovalni sodnik okrožnega sodišča pa odloči, ali bo ukrepe potrdil, spremenil ali jih razveljavil. Če potrdi policijsko odločitev, se lahko ukrep izreče za obdobje 15 dni. Trajanje ukrepa se šteje od začetka policijskega ukrepa, kar pomeni, da sodni ukrep obsega tudi policijski ukrep. Če je podana podlaga za dvom, da se bo nasilje nadaljevalo, lahko žrtev od sodišča zahteva, naj podaljša ukrepe, in tako lahko ti trajajo do 60 dni. V Srbiji je za kršenje izrečenih (policijskih) ali podaljšanih (sodnih) nujnih ukrepov določena kazen zapora v trajanju do 60 dni (ZSNP, 2016). Izidi izvedenega raziskovanja so nam pokazali, da je bil ta ukrep izrečen celo v 92 % primerov. V Sloveniji se v primeru kršenja varstvenega ukrepa izreče kazen v razponu od 300 do 800 evrov (ZNPPol, 2013).

Analizirani podatki prikazujejo prve učinke uporabe Zakona o preprečevanju nasilja v družini (ZSNP, 2016). Nov način dela pristojnih državnih organov je dal poudarek na preventivno ukrepanje policije, javnega tožilstva in sodišča ter

prinesel rezultate. Potem ko je bilo v letu 2017 doseženo največje število vloženih kazenskih ovadb (več kot 7.000 kazenskih ovadb za nasilje v družini), smo v zadnjih dveh letih zaznali padec in sklepamo, da je to posledica drugačnega načina delovanja pristojnih organov. Kljub padcu števila skupaj vloženih kazenskih ovadb za vse štiri regije v letih 2018 in 2019 je treba dodati, da bi bili lahko učinki uporabe Zakona o preprečevanju nasilja v družini (ZSNP, 2016) še boljši, če bi pristojni državni organi delovali poenoteno.

Na letni ravni se v Regiji Šumadija i Zapadna Srbija, Regiji Vojvodina in Regiji Južna i Istočna Srbija prijavi podobno število dogodkov s prvinami nasilja v družini, ki se giblje v razponu od 7.500 do 8.500, medtem ko se samo v Beograjski regiji evidentira še enkrat manj dogodkov. V Beograjski regiji se nujni ukrepi izrečejo v vsakem drugem dogodku, v preostalih treh regijah pa se nujni ukrepi izrečejo v treh od štirih prijavljenih dogodkov.

Še enkrat je treba pogledati analizo regionalne razporejenosti kaznivih dejanj. Ugotovili smo, da je bila v Beograjski regiji leta 2019 zaznana več kot 60-odstotna rast števila kaznivih dejanj nasilja v družini v primerjavi z letom 2015, v Regiji Vojvodina rast pa več kot 15-odstotna, v Regiji Šumadija i Zapadna Srbija 22-odstotni in v Regiji Južna i Istočna Srbija 28-odstotni padec. Očitno je, da trendi v vseh delih Srbije niso enaki, kar pomeni, da uporabljene strategije pri nasprotovanju nasilju v družini niso dale enakih rezultatov. Kvota kriminalitete za leti 2015 in 2019 je v Regiji Šumadija i Zapadna Srbija s 67 padla na 52 ter je najmanjša v letu 2019 v primerjavi z drugimi regijami. V Beograjski regiji je se s 36 povišala na 59. Javno tveganje pred nasiljem v družini je prepričljivo največje v Regiji Vojvodina, kjer je v letu 2019 znašalo 117, kar je 2,25-krat več kot v najvarnejši regiji.

Zastavlja se vprašanje, kako ima lahko Beograjska regija še enkrat manj dogodkov nasilja v družini v primerjavi z drugimi tremi regijami v letih 2018 in 2019, v letu 2019 pa je evidentirana 60-odstotna rast kaznivih dejanj.

Zaradi tega je pomembno še enkrat opozoriti na terminologijo Zakona o preprečevanju nasilja v družini in Kazenskega zakonika ter na njuno medsebojno razmerje. Po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini (ZSNP, 2016) imamo: dogodek nasilja v družini, »osebe, s katerimi je storilec v razmerju«, možni storilec, nujni ukrepi, zasnova *pre-crime*. Po Kazenskem zakoniku (KZRS, 2005) so to: kaznivo dejanje nasilja v družini, družinski član, storilec, varnostni ukrepi in druge kazenske sankcije, osnovna načela in postavke kazenskega prava. Po zakonodajalčevi zamisli, ki izhaja iz obrazložitve Predloga Zakona o preprečevanju nasilja v družini (vse predlagane člene zakona je Narodna skupščina Republike

Srbije sprejela v enaki obliki), poseben postopek in posebni ukrepi nastopajo s svojim delovanjem pred kazenskim postopkom in postopkom zaščite, kot je določeno v Družinskem zakoniku (Predlog Vlade Republike Srbije Zakona o sprečevanju nasilja u porodici sa obrazloženjem, 2016). Zoper možnega storilca se uporabljajo ukrepi celo prej, preden je storil dejanje nasilja, vzpostavlja se njegova »časovno prejšnja odgovornost«, kar je odraz zasnove *pre-crime*. Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZSNP, 2016) torej predpisuje poseben postopek preprečevanja nasilja v družini in posebne ukrepe za to preprečevanje, kot je mišljeno v skladu z določbo tretjega odstavka 3. člena.⁸ Tukaj se opredeljuje nasilje v družini v smislu tega zakonskega besedila, kar je seveda drugače od definicije v smislu kazenskega prava, saj nima elementov bitja kaznivega dejanja (ZSNP, 2016).

Če sledimo besedilu Zakona o preprečevanju nasilja v družini (ZSNP, 2016), je treba v vsakem primeru dogodka nasilja v družini najprej poseči po uporabi tega zakonskega besedila, nujno, pravočasno in učinkovito ločiti storilca od žrtve, kar ta zakon omogoča, in se morebiti šele potem, če so izpolnjeni pogoji, spustiti v postopek po Zakonu o kazenskem postopku (ZKP, 2011). Žal pa kljub temu, da je bil eden izmed ciljev Zakona o preprečevanju nasilja v družini poenoteno ukrepanje pristojnih državnih organov, strategije niso enake. Zaradi tega tudi nastajajo velike razlike v statističnih podatkih za Beograjsko regijo⁹ in za preostale tri regije.¹⁰

⁸ Nasilje, v smislu Zakona o preprečevanju nasilja v družini (ZSNP, 2016), je dejanje fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja storilca zoper osebo, s katero je storilec v sedanjem ali prejšnjem zakonskem ali zunajzakonskem ali partnerskem razmerju, ali zoper osebo, s katero je krvni sorodnik v ravni vrsti, v stranski vrsti pa do drugega kolena, ali s katero je sorodnik v svaštvu do drugega kolena ali komur je posvojitelj, posvojenec, rejnik ali rejenc, ali zoper drugo osebo, s katero živi ali je živel v skupnem gospodinjstvu. Vidimo, da gre za določeno vrsto naštevanja kriminoloških vrst nasilja.

⁹ Način ukrepanja, ki se uporablja v manjšem številu policijskih uprav, ki je prevladujoč tam, kjer so krajevno pristojna javna tožilstva ustanovljena na območju mesta Beograd (stalno prebivališče na tem območju ima okrog 25 % občanov Srbije). Najprej se ukrepa po določbah Zakona o kazenskem postopku (ZKP, 2011), uporabljajo se policijska aretacija in/ali pridržanje osumljenca, zaslišanje s strani javnega tožilca, morebitno predlaganje in odredanje pripora ali drugega ukrepa za zagotovitev udeležbe obdolženca v kazenskem postopku. Ta način ukrepanja izključuje uporabo določb zakona. Odvzem prostosti utegne trajati nekaj ur (kadar je osumljenec aretiran in s kazensko ovadbo izročen javnemu tožilcu, ni pa mu odrejeno pridržanje in pripor) pa do 30 dni, če je odrejen pripor (katero koli obdobje v tem časovnem intervalu na podlagi sodne odločbe) oziroma tudi dlje, če je pripor podaljšan.

¹⁰ Način ukrepanja, ki se uporablja v največjem številu območnih policijskih uprav, je naslednji: v skladu s 5. členom Zakona o preprečevanju nasilja v družini (ZSNP, 2016) policija predvsem

6 Sklep

Država poskuša z obstoječimi predpisi in sprejetjem novih poiskati ustrezen »recept« za preprečevanje in zatiranje nasilja v družini. Rezultati, pridobljeni z raziskovanjem, kažejo, da se, ko gre za vprašanje zatiranja nasilja v družini, od celotnega števila kaznivih dejanj nasilja v družini, prijavljenih policiji, majhen odstotek konča s pravnomočno sodbo. Še manjši je odstotek obsojenih na zaporno kazen v mejah med posebnim zakonskim minimumom in maksimumom. Z navajanjem teh podatkov ne želimo *apriori* reči, da je bila kazenska politika neustrezna. Želimo samo poudariti, da se pri kaznivem dejanju nasilja v družini pogosto zateka k pogojnim obsodbam. Sodišča so se velikokrat odločala za pogojno obsodbo celo v tistih situacijah, ko je bil obdolženec že predkaznovan za istovrstna kazniva dejanja. Ker se veliko število družinskega nasilja povezuje z uživanjem alkohola, bi bilo morda treba razmišljati bolj o izrekanju pogojne obsodbe z zaščitnim nadzorom, ki je sicer zelo malo zastopano (Kolarić, 2018). Njena vsebina bi se na primer lahko nanašala na vzdržnost uporabe mamil ali alkoholnih pijač. Zakon o spremembah in dopolnitvah Kazenskega zakonika iz leta 2019 (Zakon o izmeni i dopuni Krivičnog zakonika, 2019) z dvema intervencijama zožuje obseg uporabe pogojne obsodbe, zato upamo, da se ne bodo več izrekale »pogojne obsodbe na pogojne obsodbe«. Ko namreč gre za pogoj dopolnilnega značaja, ki se nanaša na predpisano kazen in ima za cilj omejiti izrekanje pogojne obsodbe. Po prej veljavni določbi se za kazniva dejanja, za katera se lahko izreče kazen zapora v trajanju desetih let ali hujša kazen, pogojna obsodba ne more izreči. Po novi rešitvi iz leta 2019 bo prepoved izrekanja pogojne obsodbe zajela tudi kazniva dejanja, pri katerih je kot poseben maksimum predpisana kazen zapora v trajanju osmih let. Druga intervencija v 66. členu je pripeljala do tega, da se pogojna obsodba ne more izreči, če ni minilo več kot pet let od pravnomočnosti sodbe, s katero je bila storilcu izrečena kazen zapora ali pogojna obsodba za naklepno kaznivo dejanje. Kot vidimo, se zdaj prepoved nanaša tudi na primer, ko je bila storilcu v tistem obdobju za naklepno kaznivo dejanje izrečena pogojna obsodba (Kolarić, 2019).

Težave se za pristojne državne organe v Srbiji dodatno zapletajo zaradi vzporednega obstoja štirih različnih definicij

uporablja določbe tega zakona, pri čemer se uporablja policijsko pooblastilo privedbe možnega storilca nasilja v družini v pristojno organizacijsko enoto policije, njegovo pridržanje na podlagi določb 14. člena in vodenje preventivnega postopka za preprečevanje nasilja v družini, opravi se presoja tveganja pred nasiljem, morebitna odreditev nujnih ukrepov za storilca nasilja v družini, nato pa tudi ukrepanje in izvrševanje pooblastil na podlagi Zakona o kazenskem postopku (ZKP, 2011) (policijska aretacija in/ali pridržanje po pooblastilu javnega tožilca, vložitev kazenske ovadbe in poročila kot dopolnitve kazenske ovadbe itd.).

pojmov »nasilje v družini« in »družinski član« (Kazenski zakonik, Družinski zakon, ZSNP, Zakon o rodni enakopravnosti). *De lege ferenda* je treba sprejeti enotno definicijo.

Ko gre za preprečevanje nasilja v družini po primerjavi števila izrečenih nujnih ukrepov po regijah, opazimo nedosledno uporabo določb Zakona o preprečevanju nasilja v družini (ZSNP, 2016). V Regiji Vojvodina je bilo v zadnjih dveh letih največje število vložnih kazenskih ovadb, največje število obsojenih, pri čemer je najvišja tudi kvota kriminalitete za nasilje v družini. Hkrati je bilo v tej regiji izrečenih manj nujnih ukrepov za preprečevanje nasilja v družini v primerjavi z Regijo Šumadija i Zapadna Srbija in Regijo Južna i Istočna Srbija. V Beograjski regiji je bilo v primerjavi z Regijo Vojvodina izrečenih celo štirikrat manj nujnih ukrepov, medtem ko je kvota kriminalitete izjemno visoka. Tako lahko sklenemo, da še vedno ni doseženo poenoteno in konsistentno uporabljanje določb Zakona o preprečevanju nasilja v družini (ZSNP, 2016). Na pristojne državne organe morajo ozaveščevalno delovati podatki o številu umorov v okviru družinskega nasilja, ki še vedno vsebujejo visoke številke. Zaradi tega je Ministrstvo za notranje zadeve Republike Srbije februarja 2019 izdelalo revizijo *Strateškega načrta policije*, sprejete za obdobje 2018–2021 (Ministrstvo unutrašnjih poslova, 2018). Ministrstvo za notranje zadeve je prvič v svoji zgodovini leta 2017 sprejelo javni dokument z naslovom *Strateška ocena javne varnosti* (Ministarstvo unutrašnjih poslova, 2017). Ta dokument prikazuje stanje in gibanje na področjih javne varnosti iz pristojnosti Policijske direkcije, »identificira ključne varnostne grožnje in tveganja, določa strateške varnostne prioritete oziroma prednostne naloge za naslednjih pet let ter za vsako izmed njih zagotavlja projekcijo gibanja in priporočila glede izpopolnjevanja normativnega okvira in praktičnega delovanja, krepitve institucionalnih in strokovnih zmogljivosti, razvijanja operativnih procedur ter izboljševanja prevencije in sodelovanja na nacionalni, regionalni in mednarodni ravni.« V petem delu, naslovljenem kot *Strateška ocena*, je na podlagi strateške analize izpostavljenih osem strateških prioritet¹¹ za naslednjih pet let (2017–2021) in med njimi prvotno ni bilo prepoznano nasilje v družini. Kmalu po sprejetju *Strateškega načrta policije* v letu 2018 je postalo jasno, da je treba dodati novo, deveto prioriteto – preprečevanje in zati-

ranje nasilja v družini in v partnerskih razmerjih, kar je bilo storjeno leta 2019 (Marković, 2019a).

Zaradi tega je nasprotovanje nasilju v družini danes na seznamu temeljnih prednostnih nalog policije v Srbiji.

Zakon o preprečevanju nasilja v družini določa tudi oblikovanje skupin za koordinacijo in sodelovanje na vsakem območju, na katerem je oblikovano temeljno javno tožilstvo. Te skupine, v katerih so predstavniki policije, javnega tožilstva in centra za socialno delo, obravnavajo primere nasilja v družini in sprejemajo individualne načrte za zaščito žrtve. Statistični podatki kažejo, da se na letni ravni sprejme veliko število načrtov, celo 31.755 v obdobju 2018–2019 (Republiško javno tožilstvo, 2021), da pa pri njihovem sprejemanju sodeluje zelo majhno število žrtev (samo v 492 primerih). Redko se izdelujeta evalvacija in ocena učinkovitosti načrtovanih in sprejetih ukrepov, hude posledice pa se dogajajo tudi potem, ko so pristojni organi že sprejeli ukrepe.

Literatura

1. Bugarski, T. (2018). Borba protiv nasilja u porodici u praksi nadležnih organa u Novom Sadu. *Zbornik radova Pravnog fakulteta*, 52(1), 95–121.
2. Dvoršek, A. (2001). *Kriminalistična strategija*. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
3. Kazenski zakonik. (2012). *Uradni list RS*, (50/12).
4. Kolarić, D. (2018). Uslovna osuda sa zaštitnim nadzorom i druge alternativne krivične sankcije u Krivičnom zakoniku Srbije. V S. Bejatović in I. Jovanović (ur.), *Alternativne krivične sankcije (regionalna krivična zakonodavstva, iskustva u primeni i nova unapređenja): Zbornik prispevkov* (str. 73–95). Beograd: OEBS.
5. Kolarić, D. (2019). Krivični zakonik i (ne)adekvatnost državne reakcije na kriminalitet (sadašnje stanje i nova rešenja). V S. Bejatović (ur.), *Izmenе u krivičnom zakonodavstvu i status nosilaca pravosudnih funkcija i adekvatnost državne reakcije na kriminalitet: Zbornik prispevkov* (str. 22–42). Beograd-Zlatibor: Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu.
6. Kolarić, D. in Marković, S. (2018). Pojedine nedoumice u primeni Zakona o sprečavanju nasilja u porodici. *Analī Pravnog fakulteta u Beogradu*, 66(1), 45–71.
7. Kolarić, D. in Marković, S. (2019). *Komentar Zakona o sprečavanju nasila u porodici*. Beograd: JP SI Glasnik.
8. *Konvencija Sveta Evrope o borbi in preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini*. (2011). Pridobljeno na <https://rm.coe.int/168008482e>
9. Krivični zakonik (KZRS). (2005). *Službeni glasnik RS*, (85/05).
10. Lazić, R. in Nenadić, S. (2017) Javno tužilaštvo pred izazovima Zakona o sprečavanju nasilja u porodici. V S. Bejatović (ur.), *Reformski procesi i Poglavlje 23 (godinu dana posle) – krivičnopravni aspekti: Zbornik prispevkov* (str. 491–503). Beograd-Zlatibor: Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu.
11. Marković, S. (2018a). Policijska strategija u borbi protiv nasilja u porodici – osnovna kriminalističko-strateška usmerenja u Republici Srbiji. *Bezbednost – Časopis Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije*, 60(3), 100–116.

¹¹ Strateške prioritete so: 1) organizirana kriminaliteta, 2) preprečevanje proizvodnje in tihotapljenja mamil s težiščem na marihuani in sintetičnih drogah, 3) preprečevanje korupcije, 4) boj zoper zlorabo informacijsko-komunikacijskih tehnologij, 5) boj zoper terorizem in nasilni ekstremizem, ki vodi v terorizem, 6) izboljševanje stanja javnega reda in miru z nasprotovanjem nasilju s posebnim pogledom na nasilje na športnih prireditvah, v šolah in na javnih mestih, 7) izboljševanje prometne varnosti na državnih cestah, vključno tudi potek državnih cest skozi naselja, ter 8) iregularna migracija in tihotapljenje ljudi (Ministrstvo za notranje zadeve, 2017).

12. Marković, S. (2018b). *Sprečavanje i suzbijanje nasilja u porodici*. Beograd: JP Sl. Glasnik.
13. Marković, S. (2019a). Strategija suprostavljanja nasilju u porodici. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, 53(3), 1081–1097.
14. Marković, S. (2019b). Strateško odlučivanje u policiji i primena policijsko-obaveštajnog modela, *Bezbednost – Časopis Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije*, 61(3), 160–178.
15. Ministarstvo pravde RS. (25. 8. 2020). *Dopis: 7-00-00114/2020-32*. Beograd: Ministarstvo pravde RS.
16. Ministarstvo unutrašnjih poslova. (2017). *Strateška procena javne bezbednosti*. Pridobljeno na <http://www.mup.gov.rs/wps/wcm/connect/98632591-2b0d-4cba-9cd1-e7ff993705a6/Strateska+p rocena+javne+bezbednosti+konacno+za+internet+%282%29.pdf?MOD=AJPERES&CVID=mC0sej>
17. Ministarstvo unutrašnjih poslova. (2018). *Strateški plan policije 2018–2021*. Pridobljeno na <http://www.mup.gov.rs/wps/wcm/connect/c206983b-503f-4ebf-bf5b-8d5bc65ca8e3/Strateski+plan+policije+-+Javna+verzija-WEB.pdf?MOD=AJPERES&CVID=m3r4AMv>
18. Ministarstvo unutrašnjih poslova. (21. 2. 2020). *Dopis: 235-50619/19-1*. Beograd: Ministarstvo unutrašnjih poslova.
19. Ministarstvo unutrašnjih poslova. (2. 3. 2021). *Dopis: 072/1-217/21-1*. Beograd: Ministarstvo unutrašnjih poslova.
20. Plesničar, M. in Drobňjak, M. (2019). Kaznovanje in kaznovalna politika v Sloveniji: konceptualni premiki in praktične posledice. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 70(2), 119–128.
21. Porodični zakon (PZ). (2005). *Službeni glasnik RS*, (18/05).
22. *Predlog Vlade Republike Srbije Zakona o sprečavanju nasilja u porodici sa obrazloženjem*. (2016). Pridobljeno na http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/cir/pdf/predlozi_zakona/2675-16.pdf
23. Republički zavod za statistiku. (2018). *Regioni u Republici Srbiji*. Pridobljeno na <https://www.stat.gov.rs/media/3698/g201826001.pdf>
24. Republički zavod za statistiku. (2021). *Prijavljena punoletna lica za nasilje u porodici*. Pridobljeno na: <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/140202?languageCode=sr-Cyrl>
25. Republičko javno tužilaštvo (RJT). (12. 6. 2019). *Dopis: Pi 37/19*. Beograd: Republičko javno tužilaštvo RS
26. Republičko javno tužilaštvo (RJT). (6. 5. 2021). *Dopis: PI 29/21*. Beograd: Republičko javno tužilaštvo RS
27. Ristivojević, B. (2017). Da li je novi Zakon o sprečavanju nasilja u porodici opredmećenje pojave tzv. bezbednosnog prava, *Crimen*, 1, 3–22.
28. Sinanović, B. (2017). Zaštita prava žrtava nasilja u porodici u krivičnom postupku i postupku za sprečavanje nasilja u porodici. *Bilten Vrhovnog Kasacionog suda*, 2, 91–108. Pridobljeno na <https://www.vk.sud.rs/sites/default/files/attachments/Bilten%20VKS%202-2017.pdf>
29. Stojanović, Z. (2016). Garantivna funkcija krivičnog prava. V Đ. Ignjatović (ur.), *Kaznena reakcija u Srbiji – VI deo* (str. 1–16). Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu.
30. Uredba o nomenklaturi statističkih teritorijalnih jedinica. (2009). *Službeni glasnik RS*, (109/2009).
31. Urbas, V. (2020). Kriminaliteta v Sloveniji v letu 2019. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 71(3), 157–182.
32. Zakon o izmenama i dopunama Krivičnog zakona Republike Srbije. (2002). *Službeni glasnik RS*, (10/02).
33. Zakon o izmeni i dopuni Krivičnog zakonika. (2019). *Službeni glasnik RS*, (35/19).
34. Zakon o potvrđivanju Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici. (2013). *Službeni glasnik RS*, (12/13).
35. Zakon o sprečavanju nasilja u porodici (ZSNP). (2016). *Službeni glasnik RS*, (94/16).
36. Zakonik o krivičnom postupku (ZKP). (2011). *Službeni glasnik RS*, (72/11).
37. Zakon o rodnoj ravnopravnosti (2021). *Službeni glasnik RS*, (52/21).
38. Zakon o nalogah in pooblastilih policije (ZNPPol). (2013). *Uradni list RS*, (15/13).
39. Zakon o preprečavanju nasilja v družini. (ZPND). (2008). *Uradni list RS*, (16/08).

Dragana Kolarić, Saša Marković: Posamezni učinki uporabe Zakona o preprečevanju nasilja v družini kot enega izmed vidikov kriminalistično-strateškega nasprotovanja nasilju v družini v Republiki Srbiji

Individual Effects of Application of the Law on Prevention of Domestic Violence as an Aspect of Criminal-Strategic Fight against Domestic Violence in the Republic of Serbia

Dragana Kolarić, Ph.D., Justice, Constitutional Court of the Republic of Serbia and Professor, University of Criminal Investigation and Police Studies, Serbia. E-mail: draganakolaric.kpa@gmail.com

Saša Marković, Ph.D., Associate Professor, University of Criminal Investigation and Police Studies and Deputy Director, Border Police Directorate, Ministry of the Interior of the Republic of Serbia, Serbia. E-mail: sasamarkovic975@gmail.com

In this article, the authors analyze how much the application of the new Law on Prevention of Domestic Violence has contributed to the improved work efficiency of state authorities, i.e., if the effects of urgent measures in fighting domestic violence are satisfactory. A strategy of preventing and suppressing domestic violence did not exist in Serbia until the beginning of this century. When the state decided to undertake certain concrete measures to constrain this socially harmful phenomenon, the first strategic direction was to use repressive criminal-law measures to suppress violence. However, repressive measures have not yielded the expected results. By adopting and applying the Law on Prevention of Domestic Violence, the police were given a new, clearly defined preventive role in the fight against domestic violence. The central significance in preventing violence and protecting the victims in the first moments, when the knowledge is acquired of the danger of domestic violence, is given to a police officer in charge, who must undertake all measures to protect the victim and prevent violence. Using content analysis, and comparative and formal logic analysis, this study analyses the data of the Ministry of Interior of the Republic of Serbia, the Public Prosecutor's Office, the court, and also the data kept in the statistical records of the Statistical Office of the Republic of Serbia referring to domestic violence in the period from 2013 to 2019. An important part of the article is dedicated to the current theoretical debates. In order to do the research, the authors have used the official legal division of the territory of Serbia into regions so that the comparison of crime trends could be made in the four regions, which are approximately equal according to their respective population, whereas the Belgrade region is more densely populated in comparison with the other three regions. After the conducted research, the key problems have been identified. It has been identified that the competent state authorities in various regions apply legal provisions unequally, the result of which is that the victims of domestic violence do not have equal opportunities in achieving their right to protection. The conclusions reached through the synthesis of these results confirmed that the key causes of the described problems include: 1) selective application of the law, and 2) various acting practices of competent authorities in fighting domestic violence.

Keywords: domestic violence, urgent measures, criminal offense, victim, offender

UDC: 343.9:364.632-027.553